

נושא היחידה: סילוק שכינה חלקי והורדת העדיים

כתבה: מוריה שטרן

הסבר כללי:

חלק ב של השיעור הוא תשובת ה' לתפילה, ולכן בחרנו להצמיד אותם יחד. בחלק זה יש חזרה בתשובה של העם: תחילה הם עצובים על כך שה' ישלח מלאך ללוותם לארץ ולא ילווה אותם בעצמו, מחשש שה' יכעס ויכלה אותם. לאות אבל הם מסירים את עדייהם (תכשיטיהם). ה' מבקש מהם לא רק להסיר זמנית אלא כלל לא להחזיר את התכשיטים, כדי לבטא את זה שהשכינה היא התכשיט האמיתי. עם ישראל נפרדים מדבר מוחשי ופיזי, התכשיטים, לטובת דבר רוחני. בכך בעצם הם מכפרים על חטא העגל, בו דבקו בפיזי ונטשו את הרוחני. רק כך הם יכולים להתחיל את המסע אל ארץ-ישראל.

פתיחה - מתכוננים למבצע

נאמר לתלמידים: אתם חייילים וקיבלתם משימה להגיע ליעד כלשהו. מה חשוב לכם לדעת לפי יציאתכם למשימה?

את התשובות נכתוב על הלוח (לאן הולכים, מי מלווה, איך מגיעים ליעד [ברגל, באוטובוס, בג'יפ וכו'], מה עושים כשמגיעים ליעד מה מרחק ההליכה, מהי דרגת הקושי, מה נאכל ומה נשתה, איפה נישן ועוד ועוד). גם עם-ישראל הולכים כעת למשימה. יש שינויים כתוצאה מחטא העגל, אבל הרוב נותר כמו בתכנית המקורית. תכף נראה את המשימה שלהם...

עיון בפסוקים:

מפגש עם הפסוקים - פסוקים א-ד:

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה: לֶךְ עֲלֵה מִזֶּה, אֲתָה וְהָעָם אֲשֶׁר הָעֲלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: אֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר: וְלֵיעֶקֶב לֵאמֹר, לְזָרְעֶךָ אֶתְנַנֶּה. וְשִׁלַּחְתִּי לְפָנֶיךָ מֵלָאָךְ; וְגֵרְשִׁיתִי אֶת הַכְּנַעֲנִי, הָאֱמֹרִי, וְהַפְּרִזִי, הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי. אֵל אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ: כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ, כִּי עִם קִשָּׁה עָרַף אֶתָּה, פֶּן אֶכְלָךְ בַּדֶּרֶךְ. וַיִּשְׁמַע הָעָם אֶת הַדְּבָר הַרַע הַזֶּה, וַיִּתְאַבְּלוּ; וְלֹא שָׁתוּ אִישׁ עֵדוּי עָלָיו."

"לֶךְ עֲלֵה מִזֶּה": קידושין דף ס"ט עמוד ב: "ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות". לכן נקט לשון עלייה. ואולי זה כנגד הלשון שאמר הקב"ה למשה בהר סיני לאחר חטא העגל – "לֶךְ רֵד כִּי שָׁחַת עַמְּךָ". "אֲתָה וְהָעָם אֲשֶׁר הָעֲלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" – משה בראש, מנהיג. ושוב מוזכר עניין מצרים (דובר בהרחבה בשיעורים הקודמים).

לאן הולכים? "אֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, לְזָרְעֶךָ אֶתְנַנֶּה". נחזור לפרק לב פסוק יג, לתפילת משה. אחד הטיעונים שם הוא: "זָכַר לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ... וְכָל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֶתֵּן לְזָרְעֶכֶם, וְנָחֳלוּ לָעָלָם".

מהמילים שאומר הקב"ה אנו מבינים שהתפילה התקבלה.
נחלק לכל תלמיד דף עבודה (נספח 1). מילוי הדף יבוצע ביחידות / בזוגות או במליאה, לפי החלטת המורה.
להלן התשובות לדף:

מבצע צבאי

המטרה: להגיע לארץ-ישראל

מי בארץ כעת? שבעה עמים אחרים. אחד (הגרגשי) ברח מעצמו, שישה אחרים היה צריך לגרש.
המלווה: מלאך מאת ה'

מי היה אמור להיות נוכח אך בעקבות חטא העגל השתנה הדבר? הקב"ה.

סיבת השינוי: עדיין יש כעס בעקבות חטא העגל, הקב"ה חושש שכל טעות קטנה, מעידה קטנטנה של העם – הוא ירצה שוב לכלותם. כלומר השינוי הוא לטובתם.

תגובת העם: (בשלב זה של השיעור נשאר ריק, ימולא אחר-כך) עצובים, מתאבלים, מורידים את תכשיטיהם כדרך האבלים.

מפגש עם הפסוקים – פסוקים ד-ו:

"ויאמר ה' אל משה: אמר אל בני ישראל: אתם עם קשה ערף, רגע אחד אעלה בקרבך, וכליתיה; ועתה, הורד עדיך מעליה, ואדעה מה אעשה לך. ויתנצלו בני-ישראל את עדיכם, מהר חורב".
משה עולה לקב"ה, כפי שאמר לעם. הוא מנסה לבקש רחמים עבור עם-ישראל, אך מצליח חלקית. אמנם אין כליה, אבל ה' לא ילווה את העם בכבודו ובעצמו אלא מלאך, שליח מטעמו. תגובת העם: "וישמע העם את הדבר הרע הזה, ויתאבלו; ולא שתו איש עדיו עליו". הם התאבלו ולא "שתו" (=שמו) איש את "עדיו" (=תכשיטיו). כמנהג האבלים (זה הזמן למלא שורה זאת בדף העבודה).

פסוק ה נראה כחוזר על פסוק ג. נקרא את שני הפסוקים ונמצא את ההבדל ביניהם:

פסוק ג	פסוק ה
כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה ערף אתה	אתם עם קשה ערף
פן אכלך בדרך	רגע אחד אעלה בקרבך, וכליתיה

פסוק ג: ה' מדבר אל משה (הדיבור מתחיל בפסוק א).

פסוק ה: לראשונה מאז החטא – ה' מדבר אל משה ואומר לו להעביר מסר לעם. ולכן לכאורה יש כפילות אבל באמת לא. פעם זה ה' אל משה לבדו, פעם ה' מעביר מסר לעם דרך משה.

תחשבו על שתי חברות טובות שנמצאות בב"רוגז": לא מדברות, לא מסתכלות אחת על השנייה, לא צוחקות כמו בעבר. ולאט-לאט הן עוברות תהלך פיוס, "שולם". עכשיו זה כמו השלב בו אחת החברות מעבירה מסר לחברתה דרך מישהי שלישית. זה יותר טוב מאשר השלב שהיה קודם! (במשל: החברות - זה הקב"ה וישראל, החברה השלישית- זה משה). אבל הקב"ה אינו מסתפק רק בכך שכרגע העם ללא תכשיטים. הוא רוצה שהם כלל לא יחזירו את התכשיטים, שלא יענדו אותם יותר לעולם.

למה? כדי להראות בפומבי שהתכשיט העיקרי שלהם הוא לא משהו חיצוני ומוחשי אלא השכינה בכבודה ובעצמה! תיקון לחטא העגל, בו התמקדו במוחשי. כאן זו ממש "תשובת המשקל". הרמב"ם מסביר שחזרה בתשובה כוונתה להגיע לאותו מצב ולא לעבור את אותה עברה. נניח מישהי דיברה לא יפה כלפי המורה ח"ו - התשובה שלה תהיה עם אותה מורה, כשהיא שוב תעצבן אותה – אבל הפעם התלמידה תתאפק ותתגבר ולא תיפול ולא תדבר אליה לא יפה. זוהי תשובה. גם כאן – חטא העגל היה בגלל שהעם חיפש משהו פיזי, משהו מוחשי להתלות בו. ואילו כאן הקב"ה אומר להם במפורש להוריד את כל הדברים הפיזיים, להסיר מחיצות, ורק ככה מתגלה התכשיט האמיתי: ה' ותורתו. האם עם-ישראל יעמוד בניסיון? האם יחזרו בתשובה? פסוק ו: "וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת עֵדִים מִהָר חוֹרֵב". הם הורידו. עמדו בניסיון. כל הכבוד! בחטא העגל הורידו בשביל העגל ועכשיו מורידים בגלל אבלות על ריחוק השכינה, זה גם תיקון.

הצעות להמחשה:

דף עבודה

מסרים והפנמה:

חזרה בתשובה – הגעה לאותו מצב בו הייתה נפילה והתנהגות בצורה טובה וראויה. התכשיט האמיתי – ה' ותורתו.

מבט שלם – פרק לג:

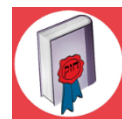
סילוק שכינה חלקי והורדת העדיים

אוהל מועד מחוץ למחנה ותפילתו השנייה של משה
ההתגלות למשה בנקרת הצור ולוחות שניים

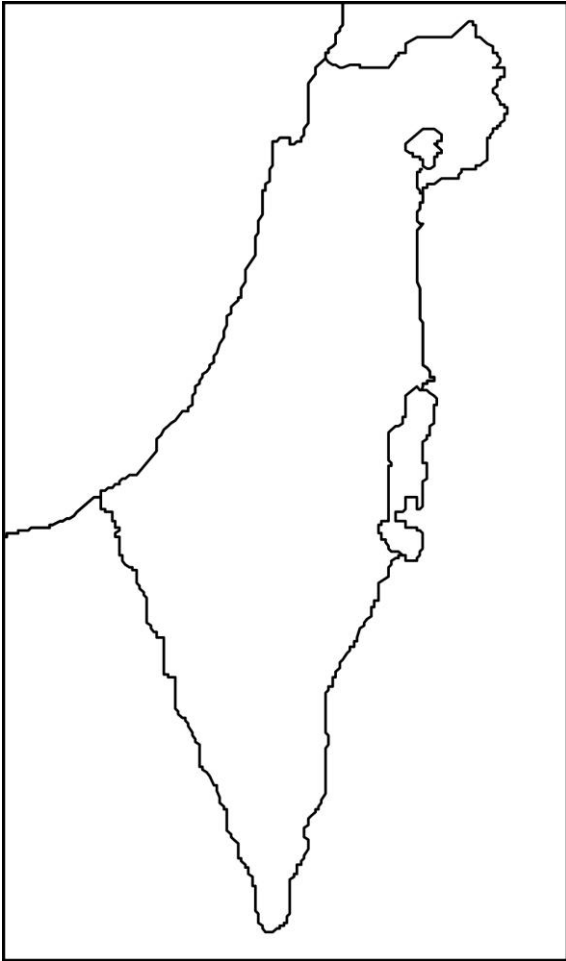
סיכום - גם אני חוזר בתשובה

נבקש מהתלמידים לשתף במקרים בהם הם "חזרו בתשובה". זה לא חייב להיות משהו גדול. זה יכול להיות בדיבור לא יפה, חוצפה כלפי הורה / מורה, התנהגות שאינה ראויה. תופתעו לגלות איזה סיפורים מתוקים יש לתלמידים!

נספח 1 – דף עבודה:

מבצע צבאי

המטרה: _____

מי בארץ כעת? _____

המלווה: _____

מי היה אמור להיות נוכח אך בעקבות חטא העגל השתנה

הדבר? _____

סיבת השינוי: _____

תגובת העם: _____
